

แนวทางในการพัฒนา

ทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ในชั้นเรียน

ดร.ศิตา เยี่ยมขันติถาวร
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาด้วยตนเอง และ
รองผู้อำนวยการสำนักงานประชาสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี

ทักษะ แรกของการเรียนภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาแม่ (Mother Tongue) หรือภาษาต่างประเทศ (As a Foreign Language) รวมถึงภาษาที่สอง (As a Second Language) คือทักษะการฟัง เมื่อทักษะด้านการฟังบกพร่อง จะส่งผลให้ทักษะการพูดบกพร่องด้วย นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาถึงการฟังไว้ว่า การสื่อสารโดยเฉลี่ยของคนเรานั้น ร้อยละ 14 คือการพูด ร้อยละ 16 คือการอ่าน ร้อยละ 17 คือการเขียน และมีการฟังถึงร้อยละ 53 ด้วยกัน (Adler และ Rodman 1997)

การศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับทักษะการฟังนี้จึงมีผู้ศึกษาไว้มากมาย ทั้งที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษโดยตรงและภาษาอื่นๆ เช่น Irene Thomson และ Rubin Joan (1996) ศึกษาการฟังเพื่อความเข้าใจในการสอนภาษารัสเซีย Rubin Joan (1994) ศึกษาเรื่องการฟังเพื่อความเข้าใจในภาษาที่สอง และ Joan Rubin, John Quinn และ Joan Enos (1998) ศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดจากการฟัง และความเข้าใจในการศึกษาภาษาอังกฤษผ่านวีดิทัศน์ ซึ่งผลลัพธ์ที่ออกมานั้น พบว่า การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามีปัญหาทางการฟังอย่างมาก ซึ่งมีสาเหตุหลากหลายประการด้วยกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาจากองค์ประกอบทางกายภาพของผู้เรียน (Adler:1992) นั่นคือการทำงานของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการฟังดังนี้ การทำงานของหูคือ เริ่มจากเสียงผ่านเข้าไปในรูหู หลังจากนั้นก็จะไปสั่นที่แก้วหู แก้วหูก็จะไปสั่นกระดูกทั้ง ค้อน และโกลน หลังจากนั้นกระดูกโกลนจะไปสั่นคอเคลียของเหลวในคอเคลียจะไปสั่นเซลล์ขนในคอเคลีย เซลล์ขนจะแปรความสั่นสะเทือนเป็นกระแสไฟฟ้าและส่งไปยังเส้นประสาท กระแสไฟฟ้าจะเดินทางผ่านเส้นประสาทและไปที่สมอง เพื่อให้สมองแปรเป็นข้อมูล โดยสรุปก็คือตามปกตินั้นเมื่อมนุษย์ได้ยินข้อความนั้น คลื่นเสียงต่างๆ จะส่งผ่านไปยังเยื่อในหูสำหรับรับเสียง จากนั้นข้อมูลเสียงจะส่งผ่านไปยังกระบวนการทางสมองเพื่อถ่ายทอดเสียงและรับรู้ ดีความข้อความที่ได้ยิน (Spoehr และ Corin: 1978) ดังนั้น ถ้าลักษณะทางกายภาพบกพร่องก็อาจจะมีปัญหาต่อเสียงที่เราได้ยินได้

2. ปัญหาที่เกิดจากการฟังในระดับผ่าน (Passive Listening) ซึ่งผู้ฟังไม่ให้ความสนใจในข้อความที่ส่งผ่านมาเท่าที่ควร (Lee 2005) ซึ่งสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาไม่ให้ความสนใจในการฟังนั้นอาจเกิดได้จากความไม่ตั้งใจรับสารของผู้เรียนเอง

3. ปัญหาที่เกิดจากการคิดเร็วเกินไปของผู้ฟัง การตั้งใจฟังมีผลต่อการฟังอย่างมากต่อการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่า ผลลัพธ์จะออกมาดีด้วย ตามปกติ คนเราสามารถคิดในอัตรา 400 คำต่อนาที แต่สามารถพูดได้ในอัตรา 100-200 คำ ต่อนาที ทั้งนี้ ถ้าเราไม่ตั้งใจฟังทั้งหมด และด่วนสรุปเนื้อหานั้นก็อาจทำให้เกิดการเข้าใจผิดและการฟังที่ล้มเหลวได้ (Lee : 2005).

4. ปัญหาจากจำนวนผู้เรียนภายในห้อง การมีจำนวนผู้เรียนในห้องมากเกินไป ก็เป็นสาเหตุเช่นกัน จำนวนผู้เรียนมากมีการพูดคุย ทำให้เกิดเสียงอื่น กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเบี่ยงเบนความสนใจออกไป (Adler:1992)

5. ปัญหาจากห้องเรียน ถ้าในชั้นเรียนเป็นห้องเรียนเปิด ก็อาจเกิดปัญหาจากเสียงอื่นเล็ดลอดเข้ามาในระหว่างที่มีการเรียนการสอนได้เช่น เสียงเครื่องปรับอากาศ เสียงเครื่องยนต์ เป็นต้น สาเหตุนี้อาจทำให้ลดประสิทธิภาพของการฟังในห้องเรียน ทั้งนี้ในบางกรณีอาจรวมถึงอุณหภูมิของห้องที่เย็นเกินไปหรือร้อนเกินไปก็อาจมีผลต่อสมาธิของผู้เรียนเช่นกัน (Adler:1992)

6. ปัญหาอาจเกิดจากผู้สอน ที่เตรียมการสอนมาไม่ดี อาทิเช่น เนื้อหาที่ต้องฟังมากเกินไป (Message Overload) ปัญหานี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีข้อมูลมากเกินไปกว่าที่ผู้เรียนจะทำการย่อยข้อมูลได้ เมื่อไม่สามารถฟังข้อมูลทัน ก็อาจจะทำให้หมดความสนใจในเรื่องนั้น หรือไม่ใส่ใจการเรียนวันนั้นเลย ซึ่งปัญหานี้ อาจทำให้เกิดปัญหาใหญ่ที่ตามมาคือผู้เรียนไม่ชอบวิชานั้นเลยก็เป็นได้ (Adler & Rodman : 1997)

7. ปัญหาที่เกิดจากผู้เรียนไม่รู้ความหมายของคำศัพท์ในประโยคที่ฟัง ยกตัวอย่างเช่น The girl was feeling ambivalent when she had to choose between two very close answers. ถ้าผู้เรียนไม่เคยรู้จักคำว่า ambivalent มาก่อน ก็อาจทำให้ไม่เข้าใจความหมายของประโยคนี้ได้

8. ผู้พูด พูดเร็วเกินไป หรือมีสำเนียงที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคย สาเหตุนี้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวขวางกั้นความเข้าใจในเรื่องของการฟัง

9. ปัญหาที่เกิดจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมถึงภาษาแสลงที่ผู้พูดใช้ รวมไปถึงสำนวน หรือ Idiom ด้วย ยกตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมของประเทศออสเตรเลีย คำว่า Tea นอกจากมีความหมายว่าชาแล้ว ยังมีความหมายว่า อาหารมื้อเย็นด้วย ถ้าผู้พูดไม่เข้าใจวัฒนธรรมทางภาษา อันนี้ ก็อาจทำให้เกิดการเข้าใจผิด หรือเกิดการสื่อสารผิดพลาด อีกตัวอย่างหนึ่งในเรื่องของสำนวนประโยค "This is a really bad time for me, I need some space." สำนวน 'need some space' หมายถึง การขอยุ่คนเดียวเพื่อคิดอะไรหรือสงบสติอารมณ์

10. ปัญหาทางอารมณ์ของผู้เรียนเอง ผู้เรียนหลายคนมักเกิดอาการประหม่า หรือกดดันเวลาเรียนวิชาที่ตนไม่คุ้นเคย โดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้อาจรวมไปถึงอาการกลัวครูผู้สอน ทั้งที่เป็นชาวไทย และชาวต่างชาติด้วยสาเหตุที่แตกต่างกัน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่เป็นตัวขวางกั้นการฟัง นอกจากนี้อารมณ์ของผู้เรียนยังเป็นตัวการสำคัญ เมื่อผู้เรียนยังหมกมุ่นอยู่กับความคิดอื่นและสูญเสียความสนใจในบทเรียน อาจทำให้รู้สึกเบื่อและขาดสมาธิซึ่งมีผลโดยตรงต่อการฟังเช่นกัน

การแก้ไขปัญหาในการฟังของนักศึกษา

การจะแก้ไขการฟังให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้นมีหลายวิธี แต่ก่อนอื่นผู้เรียนต้องทราบก่อนว่าความแตกต่างระหว่างการฟังและการได้ยินต่างกันเช่นไร กล่าวคือ การได้ยินเป็นการกระทำทางกายภาพ ในขณะที่การฟังเป็นการกระทำที่มีผลจากการได้ยินและนำไปตีความให้เกิดการเข้าใจ ผู้ที่จะเป็นผู้ฟังที่ดี ต้องมีการฝึกปฏิบัติบ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนภาษา ผู้ฟังต้องตัดสิ่งเร้าภายนอกออกให้หมดสิ้นและสนใจเฉพาะเรื่องที่กำลังได้ยินอยู่เท่านั้น จากนั้นจึงพยายามตีความหมายของสิ่งที่ได้ยิน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

Schilling (1999) ได้เสนอแนะวิธีที่นำไปสู่การฟังที่ดี 6 ข้อ ดังนี้

1. การเพิ่มการสบสายตาระหว่างผู้พูดและผู้ฟังเพิ่มขึ้น
2. พยายามฟังความคิด (general idea) ของผู้พูด ไม่ใช่ฟังเป็นคำๆ
3. ตัดสิ่งเร้าจากภายนอกให้หมดสิ้น
4. เพิ่มความตั้งใจในขณะที่ฟัง
5. จดบันทึกข้อมูลที่ได้ยิน
6. พยายามอย่าใส่ใจในสิ่งที่ผู้พูด พูดผิด หรือขัดแย้งกับความคิดของตน

จากข้อเสนอแนะทั้ง 6 ข้อ ถือเป็นวิธีการฟังที่ดีขั้นต้นเท่านั้น ถ้าผู้เรียนต้องการจะประสบความสำเร็จในทักษะการฟังภาษาอังกฤษในชั้นเรียนยิ่งขึ้นขอให้ผู้เรียนทำตามกลยุทธ์ต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ก่อนการฟัง

ผู้เรียนควรคาดเดาเรื่องจากหัวเรื่อง รูปภาพ หรือเค้าโครงบทเรียนทุกครั้ง ทั้งนี้รวมถึงการเดาคำศัพท์ที่คาดว่าจะพบในบทเรียนก่อน จากนั้นผู้เรียนควรตั้งคำถามก่อนการฟังเรื่องจากหัวข้อเรื่อง รวมถึงคาดเดาคำถามที่อาจจะเกิดขึ้นหลังจากการฟังด้วย

กลยุทธ์ที่ 2 ระบุใจความสำคัญ

การระบุใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังจบไป อาจใช้เทคนิคจากการคาดเดาจากหัวเรื่อง ประกอบกับคำที่ผู้เรียนได้ยินซ้ำๆ ในเรื่องที่ฟัง ตามปกติแล้ว ถ้าคำใดมีการพูดซ้ำไปซ้ำมาหลายรอบ คำนั้นหรือวลีนั้นมักจะเป็นตัวบอกถึงใจความสำคัญของเรื่องที่ฟัง

กลยุทธ์ที่ 3 การจดบันทึก

การจดบันทึกคำหรือข้อความสำคัญที่กล่าวซ้ำๆ เป็นกลยุทธ์อีกประการหนึ่งที่ช่วยเหลือในเรื่องการฟังของผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนมีความสามารถในการจำที่ต่างกัน การจำระยะสั้นที่เราเรียกว่า Short Term Memory มีความสามารถในการจดจำเพียง หก หรือเจ็ดสิ่งในการฟังหนึ่งครั้งและสามารถลืมในเวลาอันรวดเร็ว (Lindsay และ Norman: 1972) นั่นจึงเป็นสาเหตุทำให้เราต้องจดบันทึกสิ่งที่ได้ยิน การจดบันทึกให้ประสบความสำเร็จ ต้องประกอบด้วยเทคนิค 2 ประการ ต่อไปนี้

1. อย่าจดทุกคำพูดที่ได้ยิน พยายามใช้สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายที่ตนเข้าใจให้มากที่สุด เช่น

"=" หมายถึง หรือ แปลว่า (it means)

">"มากกว่า (more than)

"btw" ระหว่าง (between)

"+, &" และ (and)

"b/c" เพราะว่า (because)

"w/" ด้วย (with)

2. พยายามจัดให้เป็นลำดับ อย่าเขียนกระโดดไปกระโดดมา เช่นควรเขียนจากซ้ายไปขวาหรือบนลงล่างในกระดาษ

กลยุทธ์ที่ 4 การคาดเดาคำศัพท์

หลายครั้งที่ผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาที่ตนได้ฟังจากคำศัพท์ที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน คำแนะนำสำหรับกลยุทธ์นี้ก็คือ การฝึกปฏิบัติ โดยการฟังข้อความทั้งหมด และหัดทำความเข้าใจภาพรวมของเนื้อหาที่ฟัง การคาดเดาคำศัพท์นั้นทำได้โดยฟังจากบริบทใกล้เคียง หรือเดาจากภาษาท่าทาง (Body Language) ของผู้พูดในกรณีที่เป็นบทเรียน เป็นการฟังจากวิดีโอทัศน์ การเดาจากภาษาท่าทางนี้อาจนำไปประยุกต์ใช้กับการฟังภายนอกชั้นเรียนได้ด้วย

กลยุทธ์ที่ 5 ถามคำถาม

เมื่อมีข้อสงสัยในเรื่องหรือคำที่ได้ฟัง ผู้เรียนควรจดคำถามนั้นไว้ และถามผู้สอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ถ้าผู้เรียนเก็บความสงสัยไว้แล้ว ก็อาจทำให้เกิดการเข้าใจในเรื่องตนฟังผิดพลาดหรือไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ได้

กลยุทธ์ที่ 6 อย่าขัดขึ้นมาในขณะที่ฟัง

จากกลยุทธ์ที่แล้ว ผู้เรียนควรจดคำถามไว้เมื่อมีข้อสงสัย ไม่ควรถามในทันทีที่กำลังฟังเนื้อหา นั้นอยู่ การแทรกขึ้นมาระหว่างบทเรียน อาจทำให้ประสิทธิภาพในการฟังเรื่องทั้งหมดหยุดชะงักลงได้

กลยุทธ์ที่ 7 อย่าใช้อารมณ์ในขณะที่ฟัง

บ่อยครั้งที่ผู้เรียนไม่มีสมาธิ และยังคงหมกมุ่นในเรื่องของตน ทำให้สมาธิในการฟังเสียไปยิ่งกว่านั้น อาจทำให้สูญเสียความน่าสนใจในบทเรียนที่ฟังอีกด้วย อีกประการหนึ่งในเรื่องของอารมณ์นั้น เมื่อผู้เรียนฟังเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ขัดแย้งกับความคิดส่วนตัวของผู้เรียน ก็ไม่ควรใช้อารมณ์ในการตัดสินว่าถูกหรือผิด ควรฟังเพื่อใจความสำคัญมากกว่า

กลยุทธ์ที่ 8 บทบาทของครูผู้สอน

ครูผู้สอนเองก็มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยเหลือนักศึกษาในการพัฒนาทักษะการฟังได้ โดยการเลือกบทเรียนหรือบทสนทนาที่ให้นักศึกษาฟังในชั้นเรียนอย่างรอบคอบ บทสนทนาไม่ควรยาวเกินไปและควรจะให้เวลานักศึกษาเดาคำศัพท์ รวมถึงความหมายของคำศัพท์ที่จะพบในบทสนทนามาก่อน เพื่อลดความกังวลในเรื่องความหมายของคำศัพท์ นอกจากนี้ครูผู้สอนควรเปิดบทสนทนามากกว่าหนึ่งครั้งเพื่อให้นักศึกษามีโอกาสฟังซ้ำเพื่อความเข้าใจที่มากยิ่งขึ้น ครูผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างกันในเรื่องพื้นฐานทางการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาแต่ละคนด้วย ถ้านักศึกษามีความแตกต่างกันมากในเรื่องพื้นฐานทักษะการฟังแล้ว อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา อาทิเช่น นักศึกษาที่มีทักษะการฟังอยู่ในเกณฑ์ดี ถ้าต้องฟังซ้ำหลายรอบ อาจทำให้เกิดการเบื่อหน่ายในบทเรียน ส่วนนักศึกษาที่มีพื้นฐานการฟังภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ไม่ดีนั้น เมื่อไม่เข้าใจบทสนทนา ก็อาจทำให้เกิดการเบื่อหน่ายเช่นกัน ดังนั้นครูจึงควรมีการเตรียมการสอนเพิ่มเติม อาจมีกิจกรรมอื่นที่นักศึกษาสนใจในการเรียน หรือมีการฝึกการฟังในรูปแบบของวิดีโอทัศน์ให้นักศึกษาได้รับชมภาพด้วย ก็อาจช่วยกระตุ้นความสนใจของนักศึกษาและทำให้เกิดการเข้าใจที่ดีขึ้น เพราะภาพและภาษาท่าทาง (Body Language) มีส่วนช่วยในการฟังเพื่อความเข้าใจอย่าง มาก

กลยุทธ์ที่ 9 การฝึกฝน

การฟังภาษาต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ นั้น ใ้ช้ว่าจะทำให้เกิดขึ้นได้ภายในวันเดียว แต่ทว่า เกิดจากการฝึกฝนต่างหาก การเรียนภาษาเป็นการเรียนรู้ที่ไม่อาจจบสิ้นได้ เนื่องจากมนุษย์เรา มีการพัฒนาทักษะของภาษาตลอดเวลา เรามีคำใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งคำที่มีการบัญญัติอย่างเป็นทางการ และคำแสลงที่เกิดขึ้น

ขึ้นใหม่ตามความคະนองของผู้ใช้ภาษาโดยเฉพาะวัยรุ่น ดังนั้น ผู้เรียนควรมีการฝึกฝน เพื่อพัฒนาทักษะการฟังของตนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ผู้เรียนควรเลือกรูปแบบของการฝึกฟังตามที่ตนชอบ เช่น เลือกฝึกฟังเพลงสากล ฟังวิทยุเป็นภาษาอังกฤษ ชมภาพยนตร์ที่เป็นภาษาอังกฤษ และลองฝึกออกเสียงตามเสียงที่เราได้ยิน เพื่อให้เรามีรูปแบบเสียงนั้นในสมอง ผู้เรียนควรศึกษาและจดบันทึกคำใหม่ๆ ที่ไม่เคยพบมาก่อน หาความหมายของคำนั้นๆ และควรนำไปใช้ เพื่อให้เราไม่ลืมคำๆ นั้น และสามารถใช้ได้ อย่างถูกต้องต่อไป

บทสรุป

จากที่กล่าวมานั้น การฟังถือเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งในการเรียนภาษาต่างประเทศ จากการวิจัยของนักวิจัยหลายท่านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการฟังนั้น สาเหตุของการขาดทักษะการฟังมีด้วยกันหลายประการ แต่สาเหตุดังกล่าวก็สามารถแก้ไขให้ถูกต้องได้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญของผู้เรียนภาษาคือต้องหมั่นฝึกฝนตลอดเวลาตามความชอบในรูปแบบของตน

ปริญญานิพนธ์

- Adler, R. & Rodman, G. (1997). **Understanding Human Condition**. New York, NY: Harcourt Brace College. Publishers.
- Anderson, A. & Lynch, T. (1998) **Listening**. Oxford: Oxford University Press.
- Berman, Michael. (2003). 'Listening Strategy guide' available from www.dyned.com/study-Guides/SGAL2E.PDF. Accessed 25 February 2007
- Lee, Dick. **Listening: Our most Used Communication Skill**. (2005, September 3). Retrieved October 11, 2005, from <http://muextension.missouri.edu/explore/comm/cm0150.htm>
- Rubin, Joan. (1994). "Improving Foreign Language Listening Comprehension. **In Linguistics, Language Teaching and Language Acquisition: The Interdependence of Theory , Practice and Research**. Georgetown University Roundtable on Language and Linguistics. Ed. James E. Alatis. Washington, DC: Georgetown Univ. Press, 1990, 309-16.
- Rubin, Joan. (1994) "A Review of Second Language Listening Comprehension Research." **The Modern Language Journal** 78. no. 2 (Summer 1994): 199ff.
- Rubin, J., Quinn, J., & Enos, J. (1988). Improving foreign language listening comprehension. **Report on Project 017AH70028**. (Sept.) Washington, DC: International Research and Studies Program, U.S.Department of Education.
- Schilling, Dianne. (1999). **Be an Effective Listener**. Retrieved October 11, 2005, from <http://www.womensmedia.com/seminar-listening.html>
- Spoehr, K., & Corin, W.J. (1978). The Stimulate Suffix effect memory coding phenomenon. **Memory and Cognition**. 6, 583-589.
- Thompson, Irene; Rubin, Joan. (1996). " Can Strategy Instruction Improve Listening Comprehension?" **Foreign Language Annals** 29. no. 3: 331ff.
- Various. **Guidelines for Good Listening**. Retrieved October 11, 2005, from <http://www.paap.com.cn/Resource/newsletter3/NL3-4.htm>
- White, G. (2001). **Listening**. UK: Oxford University Press.